

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm:”

Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları
üzrə prorektor v.i.e. dos.Zaur Məmmədov.
“10” “02” 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 060117 - Məktəbəqədər təlim və tərbiyənin metodikası və metodologiyası ixtisası (proqramı)
üzrə

Fakultə: Filologiya və ibtidai təhsil.

Kafedra: “Biologiya və ekologiya”.

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası.

Fənn proqramı: LDU, Biologiya və ekologiya kafedrasının 27.12.2024-cü il tarixli (protokol № 05) iclasında müzakirə olunub məqsəduyğun hesab edilmişdir.

Kodu : MİF-B04.3.

Tədris ili: I (2024-2025), semestr: II.

Tədris yükü : Cəm 240 saat. Auditoriya saati - 45 (30 saat mühazirə, 15 saat seminar məşğələ).

Tədris forması: Əyani.

Tədris dili: Azərbaycan dili.

AKTS üzrə kredit: 8 kredit.

Auditoriya :

Saat: Üst həftələr V günlər 1-2-ci saatlar (08³⁰-10⁰⁵, 10¹⁵-11⁵⁰) mühazirə və alt həftələr 1-ci saat (08³⁰-10⁰⁵) seminar məşğələ.

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, elmi dərəcəsi : Ağayev Qorxmaz Kazım oğlu. *biol.f.d., dos.*

Məsləhət saati: III günlər saat 15⁵⁰-17²⁵-dək.

E-mail ünvanı: qorxmaz-1976@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, H.Z.Tağıyev küçəsi, 118.

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Hacıyeva H., Orucov F., Qafarova O., Axundova S. “Həyat bilgisinin tədrisi metodikası”, Bakı. 2013.
2. Hacıyeva H., Axundova S. Azərbaycan Respublikasında Ali təhsilin bakalavr pilləsində ibtidai sinif müəllimlərinin hazırlığı üzrə “Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası” fənninin kurikulumu. Bakı, 2010.
3. “Həyat bacarıqlarına əsaslanan təhsil”, Müəllimlər üçün tədris vəsaiti. Bakı, 2006.
4. Kərimov Y. “Təlim metodları”. Bakı, 2007.
5. Sultanov R., Hüseynov Ə., Cümşüdova N. “Təbiətşünaslığın əsasları”. Bakı, 2001.

Əlavə:

6. İbrahimov A. Botanika. Bakı. 2004.
7. Mehrabov A. və b. Pedaqoji texnologiyalar. Bakı. 2006.
8. Əliyev M. Azərbaycanın iqtisadiyyatı. Bakı. 1998.
9. Şükürov A. Təbiət və cəmiyyət. Bakı, 1992.
10. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası (Əsas qanunu), Bakı, 2005.
11. Zamanlı S. Azərbaycan Respublikasının tarixi günləri və milli bayramları. Bakı. 2001.

- IV. **Perekvizitlər:** Fənnin tədrisi üçün öncədən prerekvizit fənn yoxdur.
- V. **Korekvizitlər:** Eyni vaxtda digər ekoloji fənlərin tədris olunması əhəmiyyətlidir.
- VI. **Fənnin təsviri və məqsədi:** Həyat bilgisinin tədrisi metodikası – pedaqoji elm olub həyatı biliklərin öyrədilməsi və onun şagirdlərə mənimsədilməsi qanunauyğunluqlarını aşkar edir. Bu proseslərin əsas komponentləri: təlimin məqsədi, məzmunu, metodları, forma və vasitələri, müəllimin və şagirdlərin fəaliyyətidir. Həyat bilgisinin tədrisi metodikası fənni şagirdlərdə idraki təlim fəaliyyətlərini inkişaf etdirməklə, onlarda dialektik materialist dünyagörüşün formalaşdırılması yollarını aşkar edir. Həyat bilgisinin tədrisi metodikasının məqsədi həyatı bilikləri əhatə edən faktları, anlayışları, qanunları və nəzəriyyələri şagirdlərə mənimsətməyin optimal yollarını aşkar etmək və onu həyatı bilgilərə aid xüsusi terminlərlə ifadə etməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər:

Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmışdır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə:

Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri smestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal	əla	A
81-90 bal	çox yaxşı	B
71-80 bal	yaxşı	C
61-70 bal	kafi	D
51-60 bal	qənaətbəxş	E
51-baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam–intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X.Təqvim planı: Muhazirə 30 saat, seminar məşğələ 15 saat.

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , <u>seminar</u> , məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		müh.	sem.	müh	sem
1	2	3	4	5	6
1.	Mövzu 1: Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin məzmunu, məqsəd və vəzifələri. Plan: 1. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin metodoloji əsasları. 2. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin məzmunu. 3. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin tədrisinin məqsəd və vəzifələri. 4. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin xarakterik xüsusiyyətləri. Mənbə [1,2,3,4,5,6,7]	2	2		
2.	Mövzu 2: Kainat və Günəş sistemi haqqında anlayış. Günəş sisteminə daxil olan planetlər və digər səma cisimləri. Plan: 1. Kainatın (kosmosun) quruluşu, qalaktikalar və ulduzlar haqqında biliklər. 2. Günəş sistemi və Yer bu sistemdəki mövqeyi. 3. Günəş sistemini təşkil edən planetlər və digər səma cisimləri. Mənbə [1,2,3,5,8,9]	2			
3.	Mövzu 3: Yer planeti, onun forması və ölçüləri. Yerin daxili və səth quruluşu. Materik və qitələr. Təbii fəlakətlər. Plan: 1. Yer planeti, onun forması və ölçüləri. 2. Yerin daxili quruluşu. 3. Yer qabığının hərəkəti. Vulkan və zəlzələlər. 4. Yer səthinin quruluşu, əsas relyef formaları. 5. Materik və qitələr haqqında ümumi məlumat. 6. Təbii fəlakətlər zamanı əhalinin müdafiə edilməsi. Mənbə [1,2,3,5,9,10]	2	2		
4.	Mövzu 4: Plan, xəritə və qlobusla tanışlıq. Cəhətlərin təyini. Plan: 1. Plan, xəritə və qlobusla tanışlıq. 2. Məhəllin planı və xəritə üzərində aparılan ölçü işləri. 3. Üfüqün cəhətləri və onun təyini. 4. Məhəldə ölçü işlərinin aparılması xüsusiyyətləri. Mənbə [1,2,4,5]	2			
5.	Mövzu 5: Atmosfer. Yerin hava təbəqəsi haqqında anlayış. Plan: 1. Havanın tərkibi və xassələri. 2. Hava təbəqəsinin quruluşu və əhəmiyyəti. 3. Külək, onun gücü və ondan istifadə edilməsi. 4. Hava haqqında məlumatların verilməsinin əhəmiyyəti. 5. Havanın çirklənmə mənbələri, təmizlənməsi və mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər. Mənbə [1,2,4,5,9]	2	2		

6.	Mövzu 6: Hidrosfer. Təbiətdə suyun əhəmiyyəti. Plan: 1. Suyun tərkibi, əsas xassələri. 2. Suyun təbiətdə dövrəni və onun əhəmiyyəti. 3. Dənizlər, okeanlar və şirin su mənbələri. 4. Suyun çirklənmə mənbələri və mühafizəsi. 5. Suyun təmizlənmə üsulları. 6. Azərbaycanın daxili suları. 7. Xəzər dənizi və onun sərvətləri. Mənbə [1,2,4,5,8,9]	2			
7.	Mövzu 7: Dağ süxurları və onların növləri. Torpaq və onun tərkibi. Plan: 1. Dağ süxurları və onların növləri. 2. Faydalı qazıntılar və onlardan səmərəli istifadə. 3. Respublikamızın əsas faydalı qazıntıları. 4. Torpaq və onun tərkibi. 5. Azərbaycanın torpaq örtüyü. 6. Torpaqların pozulma səbəbləri və onun qarşısının alınması. Mənbə [1,2,3,5,8,9]	2	2		
8.	Mövzu 8: Həyat bilgisi üzrə mikrobioloji anlayışlar. Plan: 1. Mikroorqanizmlər və onların xüsusiyyətləri. 2. Bakteriyalar və onların təsnifatı. 3. Viruslar və onların quruluşu. 4. Göbələklər, onlardan məişətdə və tibbdə istifadə edilməsi. 5. İbtidai heyvanlar. Mənbə [1,2,4,5,6,9]	2			
9.	Mövzu 9: Botaniki anlayışlar. Bitkilər və onların təbiətdə rolu. Plan: 1. Bitkilər aləmi və onun xarakteristikası. 2. Bitki örtüyünün təbiətdə və insan həyatında rolu. 3. Azərbaycanın bitki örtüyü. Mənbə [1,2,4,5,6,8]	2	2		
10.	Mövzu 10: Zooloji biliklər. Heyvanlar aləmi. Plan: 1. Heyvanat aləminin təbiətdə və insan həyatında əhəmiyyəti. 2. Heyvanların müxtəlifliyi və təsnifatı. 3. Azərbaycanın heyvanat aləmi və onların qorunması. Mənbə [1,2,4,5,9]	2			
11.	Mövzu 11: Anatmik-fizioloji biliklər. İnsan orqanizmi və ətraf mühit. Plan: 1. Mühit amilləri və onların orqanizmlərə təsir mexanizmləri. 2. İnsan bioloji və sosial varlıq kimi. 3. İnsan orqanizminin quruluşu. 4. İnsanların sağlamlığı, onu möhkəmləndirən və pozan amillər. 5. Xəstəliklər və onlardan qorunma yolları. 6. Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında biliklər. Mənbə [1,2,4,5,6,9]	2	2		

12.	Mövzu 12: Dünyanın əhalisi. Cəmiyyət, şəxsiyyət və ailə. Plan: 1. Dünya əhalisi və onun artımı. Əhali sıxlığı. 2. Əhalinin məskunlaşması, onun forma və xüsusiyyətləri. 3. Əmək ehtiyatları və əhalinin məşğuliyyəti. 4. Təbiət və cəmiyyətin qarşılıqlı əlaqəsinin inkişaf qanunları. 5. Ailə və onun qanunları, adət-ənənələri. 6. Azərbaycanın dövlət rəmzləri. 7. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. 8. Azərbaycan incəsənəti (memarlıq, rəssamlıq, musiqi, zərgərlik, xalçaçılıq). Mənbə [1,2,4,8,9,10,11]	2			
13.	Mövzu 13: İqtisadi və hüquqi biliklər. Beynəlxalq aləmdə baş verən ictimai hadisələr. İqtisadiyyat. Məişət problemləri. Plan: 1. Dövlət və onun strukturu, idarəetmə qaydaları. 2. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı. 3. Beynəlxalq təşkilatlar və insan hüquqları. 4. İqtisadiyyat və sənaye sahələri. Nəqliyyat. 5. Kənd təsərrüfatı və onun inkişafı. 6. Məişət cihazları və avadanlıqları, onların təhlükəsiz işlədilməsi. 7. Elektrik haqqında anlayış. Təhlükəsizlik tədbirləri. Mənbə [1,2,4,5,8,9]	2	2		
14.	Mövzu 14: Mənəvi-əxlaqi dəyərlər. Adət və ənənələr, bayram və mərasimlər. Plan: 1. Adət-ənənələr, bayramlar və mərasimlər. 2. Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri (alim, yazıçı və şairlər, əmək və müharibə qəhrəmanları) 3. İslam dini və onun şəxsiyyətin formalaşmasında rolu. 4. Milli dəyərlərimiz və onların qorunması. Mənbə [1,2,4,5,9,11]	2			
15.	Mövzu 15: Həyat bilgisinin tədrisi xüsusiyyətləri. Plan: 1. Həyat bilgisi fənninin tədrisində təlim prinsipləri və onların qarşılıqlı əlaqəsi. 2. Həyat bilgisinin tədrisində əyani və praktik metodlar. 3. Həyat bilgisi dərslərində fəal təlim üsullarının tətbiqi metodikası. 4. Həyat bilgisinin tədrisinin təşkili metodları. 5. Həyat bilgisinin tədrisində tərbiyə məsələləri. 6. Həyat bilgisinin maddi-texniki bazası. Mənbə [1,2,3,4,5,6,7]	2	1		
Cəmi:		30	15		

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Kursun tədrisi ilə magistrantlar "Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası" fənninə dair həm nəzəri, həm də təcrübi zəruri bilikləri qazanmalı, fənnin öyrədici, inkişafetdirici və tərbiyəedici məqsədlərini müəyyən etməli, məzmun standartlarının bilik və fəaliyyət hissələrinin təlimə göstərdiyi təsiri müəyyənləşdirməyi və onu dərstdə tətbiq etməyi bilməli, müasir dərsin qurulması üçün məzmun standartlarına uyğun təlim məqsədlərini seçməyi və onları həyata keçirmək üçün düzgün usul və formalarından istifadə etməyi bacarmalıdırlar.

XII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

“Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası” kursu tədris edildikdən sonra magistrantlar fənnin öyrədici, inkişafetdirici və tərbiyəedici məqsədlərini müəyyən edəcək, müəllimin fasilitasiya bacarıqlarını inkişaf etdirməyin yollarını öyrənəcək, məzmun standartlarının bilik və fəaliyyət hissələrinin təlimə göstərdiyi təsiri müəyyənləşdirməklə, onu dərstdə tətbiq edə biləcək, müasir dərsin qurulması üçün məzmun standartlarına uyğun təlim məqsədlərini seçə biləcək, təlim məqsədlərini həyata keçirmək üçün düzgün usul və formalarından istifadə etməyin ümumi prinsipləri ilə tanış olacaq, müasir tələblərə cavab verən dərslər hazırlamağı bacaracaqlar.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollektiv sualları:

I Kollektiv sualları:

1. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin məzmunu, məqsəd və vəzifələri.
2. Kainatın (kosmosun) quruluşu, qalaktikalar və ulduzlar haqqında biliklər.
3. Yer planeti, onun forması və ölçüləri.
4. Yer qabığının hərəkəti. Vulkan və zəlzələlər.
5. Yer səthinin quruluşu, əsas relyef formaları.
6. Materik və qitələr haqqında ümumi məlumat.
7. Təbii fəlakətlər zamanı əhalinin müdafiə edilməsi.
8. Üfüqün cəhətləri və onun təyini.
9. Hava təbəqəsinin quruluşu və əhəmiyyəti.
10. Havanın çirklənmə mənbələri, təmizlənməsi və mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər.

II Kollektiv sualları:

1. Respublikamızın əsas faydalı qazıntıları.
2. Torpaq və onun tərkibi.
3. Azərbaycanın torpaq örtüyü.
4. Mikroorqanizmlər və onların xüsusiyyətləri.
5. Bitkilər aləmi və onun xarakteristikası.
6. Heyvanların müxtəlifliyi və təsnifatı.
7. Mühit amilləri və onların orqanizmlərə təsir mexanizmləri.
8. İnsan orqanizminin quruluşu.
9. İnsanların sağlamlığı, onu möhkəmləndirən və pozan amillər.
10. Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında biliklər.

XV. Fənn üzrə imtahan sualları:

1. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin məzmunu, məqsəd və vəzifələri.
2. Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası fənninin xarakterik xüsusiyyətləri.
3. Kainatın (kosmosun) quruluşu, qalaktikalar və ulduzlar haqqında biliklər.
4. Günəş sistemi və Yer bu sistemdəki mövqeyi.
5. Yer planeti, onun forması və ölçüləri.
6. Yer daxili quruluşu.
7. Yer qabığının hərəkəti. Vulkan və zəlzələlər.
8. Yer səthinin quruluşu, əsas relyef formaları.
9. Materik və qitələr haqqında ümumi məlumat.
10. Təbii fəlakətlər zamanı əhalinin müdafiə edilməsi.
11. Plan, xəritə və qlobusla tanışlıq.
12. Üfüqün cəhətləri və onun təyini.
13. Hava təbəqəsinin quruluşu və əhəmiyyəti.

14. Havanın çirklənmə mənbələri, təmizlənməsi və mühafizəsi ilə bağlı tədbirlər.
15. Suyun tərkibi, əsas xassələri.
16. Suyun təbiətdə dövrəni və onun əhəmiyyəti.
17. Dənizlər, okeanlar və şirin su mənbələri.
18. Suyun çirklənmə mənbələri və mühafizəsi.
19. Azərbaycanın daxili suları.
20. Xəzər dənizi və onun sərvətləri.
21. Dağ süxurları və onların növləri.
22. Respublikamızın əsas faydalı qazıntıları.
23. Torpaq və onun tərkibi.
24. Azərbaycanın torpaq örtüyü.
25. Mikroorqanizmlər və onların xüsusiyyətləri.
26. Göbələklər, onlardan məişətdə və tibbdə istifadə edilməsi.
27. Bitkilər aləmi və onun xarakteristikası.
28. Azərbaycanın bitki örtüyü.
29. Heyvanların müxtəlifliyi və təsnifatı.
30. Azərbaycanın heyvanat aləmi və onların qorunması.
31. Mühit amilləri və onların orqanizmlərə təsir mexanizmləri.
32. İnsan bioloji və sosial varlıq kimi.
33. İnsan orqanizminin quruluşu.
34. İnsanların sağlamlığı, onu möhkəmləndirən və pozan amillər.
35. Ətraf mühitin mühafizəsi haqqında biliklər.
36. Dünya əhalisi və onun artımı. Əhali sıxlığı.
37. Əhalinin məskunlaşması, onun forma və xüsusiyyətləri.
38. Əmək ehtiyatları və əhalinin məşğuliyyəti.
39. Ailə və onun qanunları, adət-ənənələri.
40. Azərbaycanın dövlət rəmzləri.
41. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası.
42. Azərbaycan incəsənəti (memarlıq, rəssamlıq, musiqi, zərgərlik, xalçaçılıq).
43. Dövlət və onun strukturu, idarəetmə qaydaları.
44. Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişafı.
45. Beynəlxalq təşkilatlar və insan hüquqları.
46. İqtisadiyyat və sənaye sahələri. Nəqliyyat.
47. Kənd təsərrüfatı və onun inkişafı.
48. Adət-ənənələr, bayramlar və mərasimlər.
49. İslam dini və onun şəxsiyyətin formalaşmasında rolu.
50. Həyat bilgisi fənninin tədrisində təlim prinsipləri və onların qarşılıqlı əlaqəsi.
51. Həyat bilgisinin tədrisində əyani və praktik metodlar.
52. Həyat bilgisi dərslərində fəal təlim üsullarının tətbiqi metodikası.
53. Həyat bilgisinin tədrisinin təşkili metodları.
54. Həyat bilgisinin tədrisində tərbiyə məsələləri.
55. Həyat bilgisinin maddi-texniki bazası.

MİF-B04.3. "Həyat bilgisi və onun tədrisi metodikası" fənninin sillabusu 060117 "Məktəbəqədər təlim və tərbiyə" ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. Sillabus "Biologiya və ekologiya" kafedrasının 27 dekabr 2024-cü il tarixli iclasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (protokol № 05).

Fənn müəllimi:

b.f.d., dos. Q.Ağayev.

Kafedra müdiri v.i.e.:

b.e.n., dos. R.Şəmmədov.